VII

PRZYBORY KUPIECKIE ZE STAREGO MIASTA WE WROCŁAWIU

Problematyka średniowiecznego Wrocławia jest na tyle złożona i obszerna, iż zdecydowano się na uruchomienie specjalnej serii *Wratislavia Antiqua*, w której publikowane są materiały źródłowe i opracowania analityczne oraz problemowe poświęcone stolicy Dolnego Śląska. Kilka tomów wspomnianej serii dotyczy wyłącznie wrocławskiego Rynku. Zagadnienie przyborów kupieckich, czy ogólniej kwestie gospodarcze związane z handlem, podobnie jak większość innych problemów, trzeba jednak widzieć w szerszym kontekście. Uwzględniono więc nie tylko obszar miasta obwiedziony murami, ale niekiedy – np. przy próbie rekonstrukcji systemów wagowych – sięgnięto po znaleziska z całego obszaru Dolnego Śląska.

Najogólniej biorąc, w topografii Wrocławia wyróżnia się część na prawym i lewym brzegu Odry. Z trzech członów późniejszej aglomeracji wczesnomiejskiej, położonych na prawym brzegu Odry: Ostrowa Tumskiego, Wyspy Piasek i Ołbina[1], jedynie na pierwszym z nich znajdowano zarówno w okresie międzywojennym[2], jak i po wojnie[3] przybory kupieckie. Są to wagi oraz beczułkowate odważniki żelazne powleczone brązem, związane z wywodzącą się z Orientu małą jednostką wagową o masie około 3,4-4,25 g[4]. W czasach Bolesława Chrobrego, który rozpoczął bicie rodzimej monety, system wagowo-pieniężny – zarzucony już wówczas na Zachodzie Europy – oparty był na funcie karolińskim o masie około 408 g[5]. Nie są znane specjalne odważniki związane z tym systemem, jednak wskutek rozpiętości w masie podstawowej jednostki wagowej, możliwe było zaadoptowanie odważników arabskich do karolińskiego systemu wagowego[6]. Po blisko półwiecznej przerwie w biciu monety Bolesław Śmiały sięgnął, jak się zdaje, do systemu opartego na grzywnie (marce) równej połowie funta karolińskiego, ale jej podział na jednostki mniejsze był już inny aniżeli funta. Skoro odważniki arabskie można było dostosować do systemu wagowo-pieniężnego opartego na funcie karolińskim, to przypuszczalnie było to możliwe również w odniesieniu do grzywny – marki, równej połowie masy funta. Kwestia ta wymaga jednak dalszych badań w oparciu o dobrze zachowane odważniki z szerszego terytorium. W tym miejscu przypomnijmy tylko, że w 2. połowie XI w. we Wrocławiu Bolesław Śmiały bił denary z wyobrażeniem głowy św. Jana Chrzciciela – patrona katedry[7].

Najstarsze osadnictwo na lewym brzegu Odry J. Kaźmierczyk datował przynajmniej na XI w.[8] (byłby to czwarty człon wczesnomiejskiej aglomeracji), aczkolwiek zgłaszano zastrzeżenia do tak wczesnej chronologii. Ostatnio przy ul Szewskiej 36 (bad. C. Buśko), a więc na lewym brzegu Odry, odkryto złoty skręcany pierścionek (lub zausznicę) oraz przedmiot kościany z ornamentem plecionkowym, które, w świetle kryteriów archeologicznych, datować należy na XI w. Podobną chronologię ma jedna z wag odkrytych w Rynku.

Okres od XII do połowy XIII w. jest bardzo trudny dla odtworzenia zagadnień metrologicznych ze względu na okresową wymianę monet, których wybijano coraz więcej z grzywny. Pominąwszy kwestie

[1] Piekalski 1991a.
[2] Wachowski 1974.
[3] Kaźmierczyk 1966; 1970; 1991; 1993; 1995.
[4] Kiersnowski 1961.
[5] Suchodolski 1981, s. 11.
[6] Wachowski 2001.
[7] Suchodolski 1996.
[8] Kaźmierczyk 1970, s. 11 i n.

związane z zawartością kruszcu w monecie, *renovatio monetae* znakomicie utrudnia nam rekonstrukcję systemów wagowo-pieniężnych z tego czasu. Ponadto akurat z tego właśnie okresu brak z Wrocławia lewobrzeżnego dobrze zachowanych odważników, a zabytki z Ostrowa Tumskiego wymagają osobnego opracowania.

Dla naszych potrzeb wyróżniono 3 strefy miasta na lewym brzegu Odry, gdzie znajdywane są przybory kupieckie: północno-wschodnia część miasta z placem Nowy Targ, tereny książęce przy zamku lewobrzeżnym z osadnictwem żydowskim (rejon dzisiejszego Uniwersytetu), południowo-wschodnia część miasta oraz Rynek z przyległymi ulicami i Placem Solnym.

W pierwszej z wyróżnionych stref odkryto na placu Nowy Targ i ulicy Drewnianej trzy fragmenty wag (ryc. 253a-c), z których dwie pochodzą z 1. połowy XIII w., a jedna dość niepewnie datowana jest na 2. połowę tego stulecia[9]. Nieco inaczej przedstawia się sytuacja z przedmiotami, określonymi w literaturze jako ołowiane odważniki, ponieważ niepodobna powiązać ich z jakimś systemem wagowym, znanym z późnego średniowiecza[10]. Ostatnio na ulicy Piaskowej odkryto wagę (ryc. 253d) z 1. połowy XIII w., która ze względu na technikę wykonania nie ma analogii ani w materiale śląskim, ani europejskim[11]. Nie można jej jednoznacznie sklasyfikować: imadełko jest charakterystyczne dla typu 8 Steuera, a zawias beleczki dla rzadkiego typu 9. Ponadto znaleziono szalkę wagi oraz pierwszy w tej strefie beczułkowaty odważnik (ryc. 253e) z żelaza powleczonego brązem, sprzed połowy XIII w.

W strefie, gdzie lokalizowane jest osadnictwo żydowskie, prowadzono badania przy ulicy Więziennej 10-11, skąd nie pozyskano przyborów kupieckich[12], oraz szerokopłaszczyznowe prace wykopaliskowe przy ulicy Uniwersyteckiej/Kuźniczej (bad. K. Wachowski i Zespół). Wcześniej były tam prowadzone prace ratownicze przy okazji wykopu pod sieć cieplną i odkryto wówczas brązową beleczkę składanej wagi. Z niedawno zakończonych badań szerokopłaszczyznowych pochodzi odważnik (ryc. 254a), jednak materiał archeologiczny jest dopiero konserwowany i być może zostaną ujawnione dalsze znaleziska. Wspomniany odważnik odkryto w warstwie datowanej na schyłek XIII w. Wykonany jest z ołowiu, ma formę nieregularnie beczułkowatą, a na jednym biegunie widnieje słabo czytelny znak róży – motywu popularnego w heraldyce oraz mennictwie śląskim z 2. połowy XIII w.[13] Znak taki gwarantować miał zgodną z normą wagę odważnika, która w naszym wypadku wynosiła 102,44 g. Wartość ta niedwuznacznie wskazuje na związek ze wspomnianą grzywną (marką) i reprezentuje połowę jej masy, czyli odzwierciedla wagę półgrzywny. Z tą samą grzywną o masie nieco ponad 204 g zdaje się być związany wapienny odważnik o masie 12,8 g (ryc. 254b), znaleziony w Trzebnicy[14] wespół z innymi przyborami kupieckimi i ułamkami dwóch monet z XIII/XIV w. (ekspertyza S. Suchodolskiego). W tym wypadku byłaby to 1/16 część grzywny, czyli łut (wagowy).

W trakcie badań, prowadzonych na samym Rynku, odkryto beleczki dwu wag składanych oraz część łańcuszka do zawieszania szalek, jeden odważnik i ołowianą plombę (ryc. 255). Dodajmy, że wspomniany odważnik odkryto w rejonie, gdzie udało się odsłonić pozostałości Wielkiej Wagi[15].

O ile datowanie jednej z beleczek (ryc. 255b) z kostkowatym zgrubieniem na końcu (Steuer typ 8) nie budzi wątpliwości i jest zgodne z ustaleniami dotyczącymi materiałów ze Śląska[16], to druga beleczka (ryc. 255a) z kostkowatym zgrubieniem przy zawiasie i na końcu beleczki, oraz dodatkowo z wałeczkami przy końcu beleczki, reprezentuje typ 6.3 Steuera i datowana jest głównie na XI w., ewentualnie początki XII w.[17] Według periodyzacji stosowanej przez archeologów niemieckich byłby to okaz z pełnego średniowiecza, według badaczy polskich jeszcze z wczesnego średniowiecza. Jak się zdaje są dwie możliwości: albo dopuścić trzeba wyjątkowo długi okres użytkowania wagi (około 100 lat), albo – podobnie jak to miało miejsce w przypadku dwu przedmiotów z XI w. z ul. Szewskiej 36 – dopuścić trzeba istnienie wcześniejszych śladów osadnictwa w tym rejonie.

Bez wątpienia najważniejszym dla odtworzenia systemów wagowo-pieniężnych i obrachunkowych na Dolnym Śląsku w 2. połowie XIII w. jest miedziany odważnik (ryc. 255e) z rejonu Wielkiej Wagi

[9] Kaźmierczyk 1966, ryc. 36:9, 47:2; 1970, ryc. 114i.
[10] Kaźmierczyk 1966, ryc. 36:10, 11, 43:15, 47:3, 68:31, 82:11.
[11] Wachowski 1974; Steuer 1997.
[12] Buśko, Piekalski 1999.
[13] Friedensburg 1968, tabl. XXXIX.
[14] Wachowski, Kamińska 1993, ryc. 5b.
[15] Bresch 1998.
[16] Wachowski 1974.
[17] Steuer 1997, s. 29.

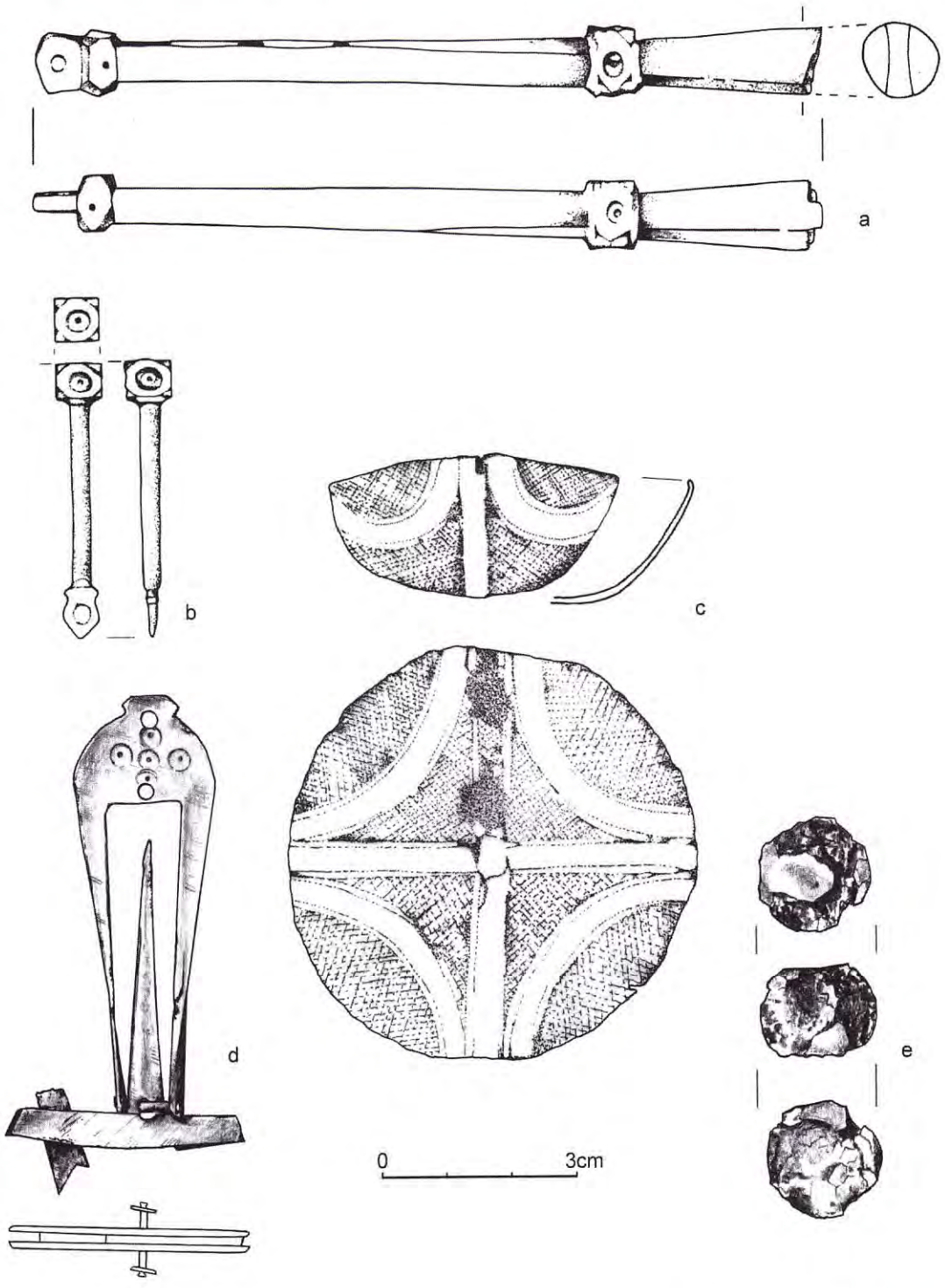

Ryc. 253. Wrocław. Przybory kupieckie z północno-wschodniej części Starego Miasta: a, b – ulica Drewniana, c – plac Nowy Targ; d, e – ulica Piaskowa, a-c wg Kaźmierczyka (1966) i (1970)
Abb. 253. Breslau. Kaufmannsrüstungen vom Nordostteil der Altstadt: a, b – Langholzgasse, c – Neumarkt, d, e – Sandgasse, a-c nach Kaźmierczyk (1966) und (1970)

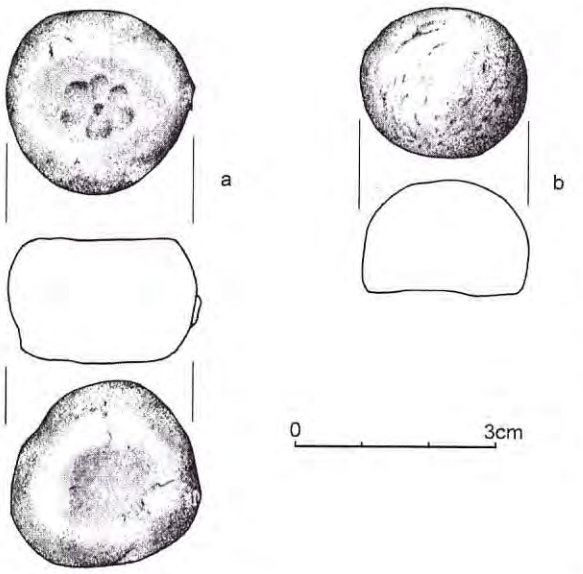

Ryc. 254. Odważniki związane z grzywną ważącą ok. 205 g: a – Wrocław, ul. Uniwersytecka / Kuźnicza – półgrzywna; b – Trzebnica – łut
Abb. 254. Gewichte für eine Mark von etwa 205 g: a – Breslau, Universitätsstraße / Schmiedebrücke – Halbmark; b – Trebnitz – Lot

(wykop pod fontannę – bad. C. Buśko), który określić można jako „urzędowy", zapewne używany przez mincerza. Forma jest regularna (beczułkowata), surowiec (miedź) typowy dla profesjonalnych odważników stosowanych w tym czasie, znakowanie – punca na jednym biegunie, gwarantująca zgodną z normą wagę i wreszcie znakowanie na drugim biegunie – 3 punkty-zagłębienia wypełnione białym metalem. Dzieląc wagę odważnika – 24,64 g przez 3 punkty, otrzymujemy wartość 8,213 g. Aby określić, jaką jednostkę reprezentuje nasz odważnik, musimy odwołać się do innych znalezisk z Dolnego Śląska: puncowany (różą) odważnik z ulicy Kiełbaśniczej 21/22 we Wrocławiu, a więc ze strefy przyrynkowej, waży około 49 g (bad. C. Buśko), podobną wagę ok. 49 g ma ołowiany odważnik (ryc. 256b) z Czeladzi Wielkiej[18], a puncowany (krzyżem) odważnik (ryc. 256a) z okolic pl. Grunwaldzkiego, a więc poza Starym Miastem we Wrocławiu, waży 48,85 g[19]. Jak się zdaje, wszystkie wymienione odważniki reprezentują wiardunek (1/4 grzywny) o masie około 196 g. Grzywny srebrne o zbliżonej wadze (195 i 196 g) odkryto w skarbie ze schyłku XIII w. w miejscowości Laski na Ziemi Lubuskiej[20]. Nasz odważnik odkryty w rejonie Wielkiej Wagi reprezentowałby zatem połowę wiardunku, czyli 1/8 grzywny, tzn. uncję wagową.

Koło połowy XIII w. Henryk III Biały rozpoczął bicie na Dolnym Śląsku brakteatów szerokich[21]. Najwcześniejsze okazy z wizerunkiem orła i imieniem księcia (Fbg 550) ważyły około 0,8 g. Omówione tu odważniki pozwalają na nieomal pełne odtworzenie systemu wagowo-pieniężnego i obrachunkowego, wprowadzonego przez wspomnianego księcia. Widać też, że Henryk III Biały sięgnął do dawnej stopy denarowej – 240 sztuk z grzywny. Jak to zwykle bywało, waga monet z czasem ulegała obniżeniu. Podobnie zresztą waga różnych „przydomowych" odważników, wykonanych z ołowiu, bez cech gwarantujących. Przykładem może tu być odważnik (ryc. 256c), o masie 23,32 g (bad. K. Bykowskiego), odkryty w południowo-wschodniej części Starego Miasta we Wrocławiu, przy ulicy Biskupiej, odbiegający od wzorcowego odważnika (uncja) z Rynku o 1,32 g. W tab. 1 przedstawiono system wzorcowy, obowiązujący zapewne przez krótki okres tuż po reformie z około połowy XIII w.

Jak wynika z tegoż zestawienia, system wagowy opierał się na zasadzie, że każda kolejna jednostka wagowa miała masę o połowę mniejszą niż poprzednia. W ten sposób można było bowiem tworzyć nowy system nie dysponując w ogóle odważnikami: grzywnę dzielono na 2 części tak, aby się na wadze równoważyły. Następnie, w ten sam sposób dzielono półgrzywnę itd. Jednostki obrachunkowe wyrażone są jednakowoż w systemie dziesiętnym.

W 1300 r. Wacław II rozpoczął bicie groszy praskich i jednocześnie wprowadził nowy system wagowo-pieniężny, oparty na ciężkiej grzywnie praskiej o masie około 248 g., z której początkowo bito 64 monety o masie 3,898 g. Z Wrocławia nie znamy, niestety, odważników związanych z tym systemem ani z wprowadzoną na Śląsku u schyłku XIII w. reformą kwartnikową. W Trzebnicy odkryto natomiast odważnik (ryc. 257) o masie 62 g, reprezentujący wiardunek ciężkiej grzywny praskiej. Zabytek ten był znakowany szesnastoma romboidalnymi nacięciami[22]. Po podzieleniu masy odważnika – 62 g przez 16 znaków otrzymujemy wartość 3,875, co prawie odpowiada nominalnej wadze 1 grosza praskiego.

[18] Lodowski 1972, ryc. 6d.
[19] Wachowski 1974, nr 35; Demidziuk 1999, s. 383.
[20] Kubiak 1998, nr 72/149, tabl. 13A.
[21] Paszkiewicz 1998.
[22] Wachowski, Kamińska 1993, ryc. 4b.

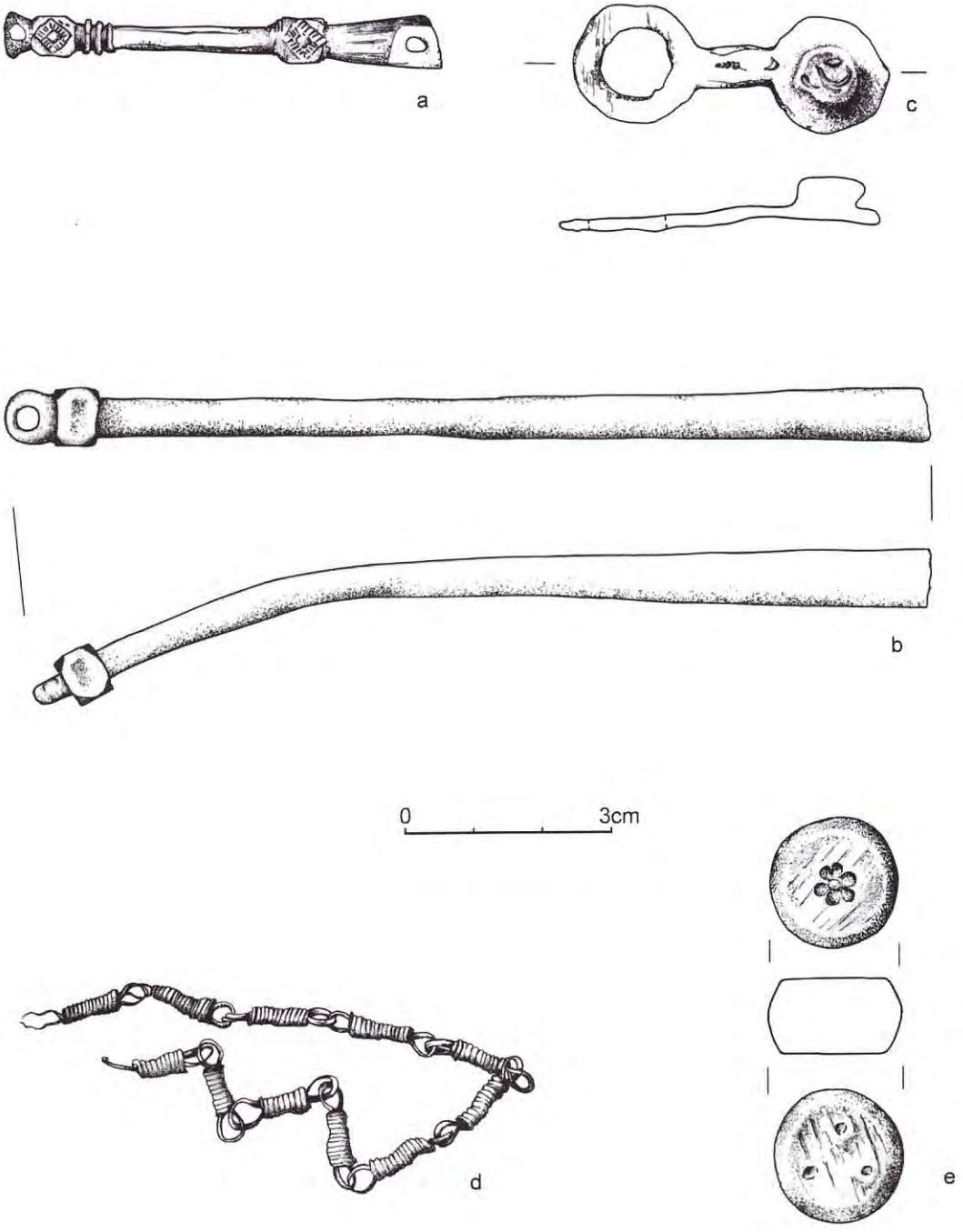

Ryc. 255. Wrocław. Rynek. Przybory kupieckie
Abb. 255. Breslau. Ring. Kaufmannsrüstungen

Tab. 1. Wzorcowy system wagowo-pieniężny z około połowy XIII w.

Jednostki wzorcowe	Część grzywny	Liczba monet	Odważniki / grzywny / monety
grzywna – 197,12 g	1/1	240	195 g, 196 g – Laski
półgrzywna – 98,56 g	1/2	120	–
wiardunek – 49,28 g	1/4	60	49 g – Wrocław, ul. Kiełbaśnicza 49 g – Czeladź Wielka 48,85 g – Wrocław, pl. Grunwaldzki
uncja – 24,64 g	1/8	30	24,64 g – Wrocław, Rynek 23,32 g – Wrocław, ul. Biskupia
łut – 12,32 g	1/16	15	–
skojec – 8,213 g	1/24	10	wyłącznie jednostka obrachunkowa
brakteat szeroki – 0,821 g	1/240	1	brakteat szeroki Henryka III Białego

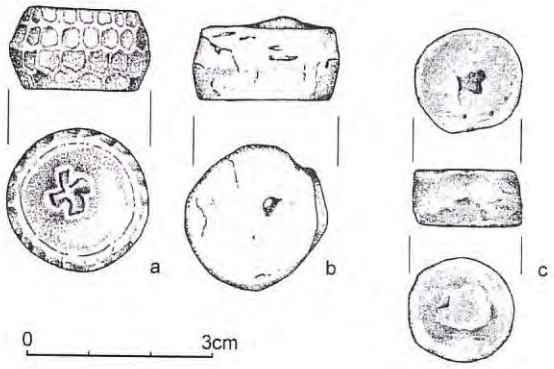

Ryc. 256. Odważniki z Dolnego Śląska związane z grzywną ważącą około 196 g: a – Wrocław, okolice pl. Grunwaldzkiego – wiardunek; b – Czeladź Wielka, woj. dolnośląskie – wiardunek; c – Wrocław, ul. Biskupia. a, b wg Lodowskiego (1972)
Abb. 256. Gewichte aus Niederschlesien für eine Mark von etwa 196 g: a – Breslau, Umgebung vom Kaiserplatz – Vierdung; Tschilesen Ursiedel, niederschlesische Woiwodschaft – Vierdung; c – Breslau, Bischofsstraße. a, b nach Lodowski (1972)

Niewiele, niestety, da się powiedzieć o odważniku znalezionym na Placu Solnym. Znany jest jedynie z fotografii przed konserwacją[23] i na tej podstawie można stwierdzić, że miał kształt beczułkowaty. Nie można też jednoznacznie określić surowca, z jakiego został wykonany: raz jest to odważnik „ołowiany"[24], kiedy indziej zaś „ołowiany w miedzianej koszulce"[25]. W obu wspomnianych publikacjach podano mylnie, że zabytek został znaleziony na Rynku.

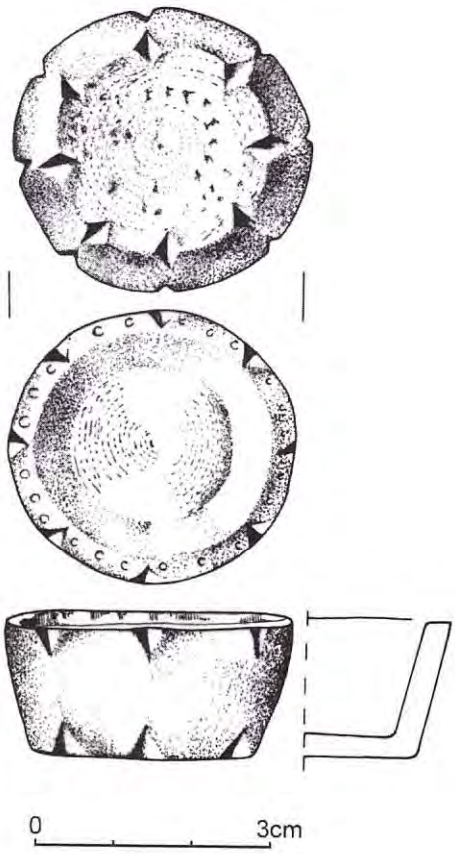

Ryc. 257. Trzebnica, woj. dolnośląskie. Odważnik reprezentujący wiardunek ciężkiej grzywny praskiej o masie około 248 g
Abb. 257. Trebnitz, niederschlesische Woiwodschaft. Gewicht für eine Vierdung der schweren Prager Mark von etwa 248 g

[23] Buśko 1997, ryc. 4.
[24] Buśko 1997, tekst na stronie poprzedzającej rycinę.
[25] Buśko 2000, s. 239.

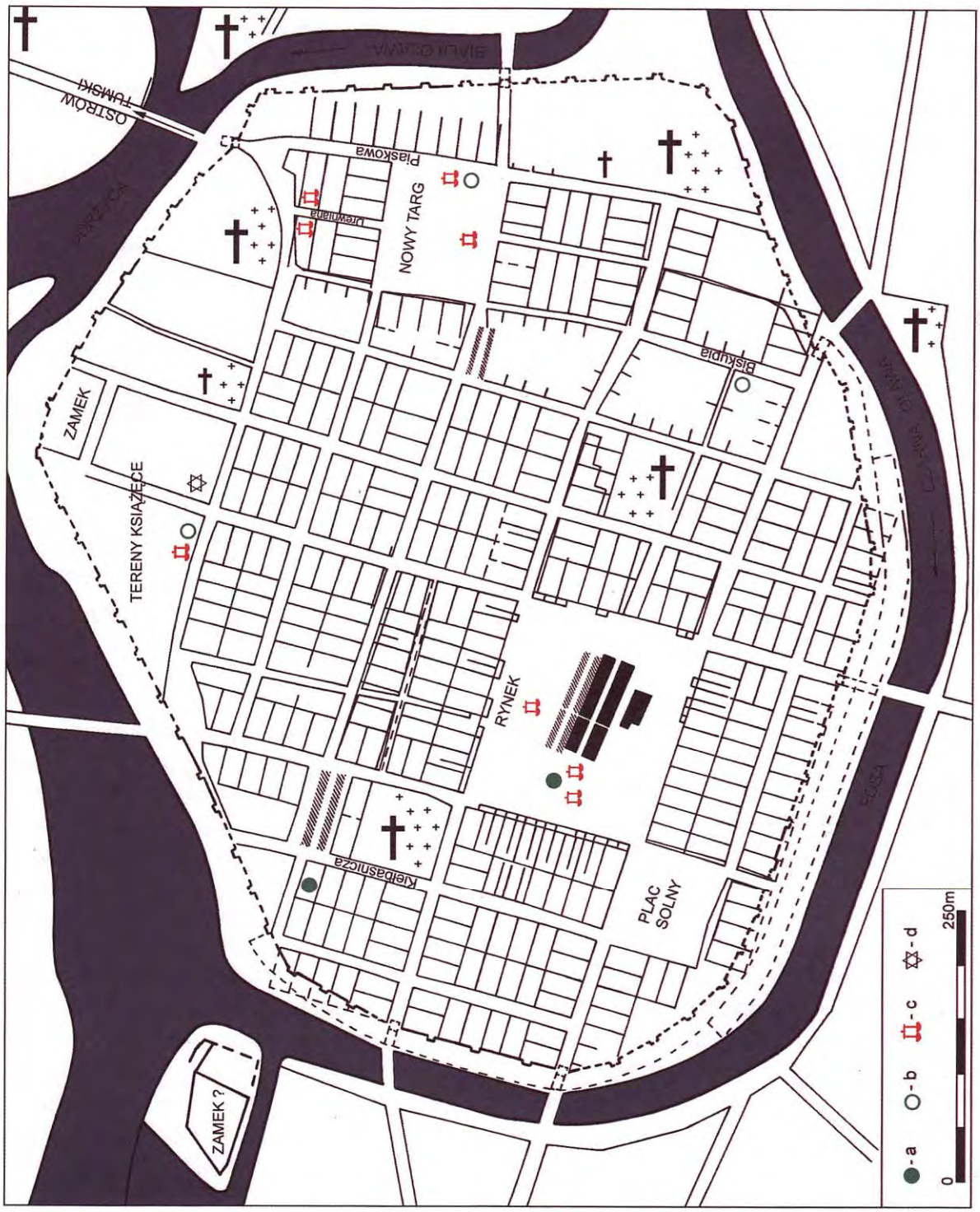

Ryc. 258. Wrocław. Stare Miasto. Przybory kupieckie: a – odważniki puncowane, b – odważniki bez puncy; c – wagi, d – synagoga
Abb. 258. Breslau. Altstadt. Kaufmannsrüstungen: a – gepunzte Gewichte, b – Gewichte ohne Punze; c – Waagen, d – Synagoge

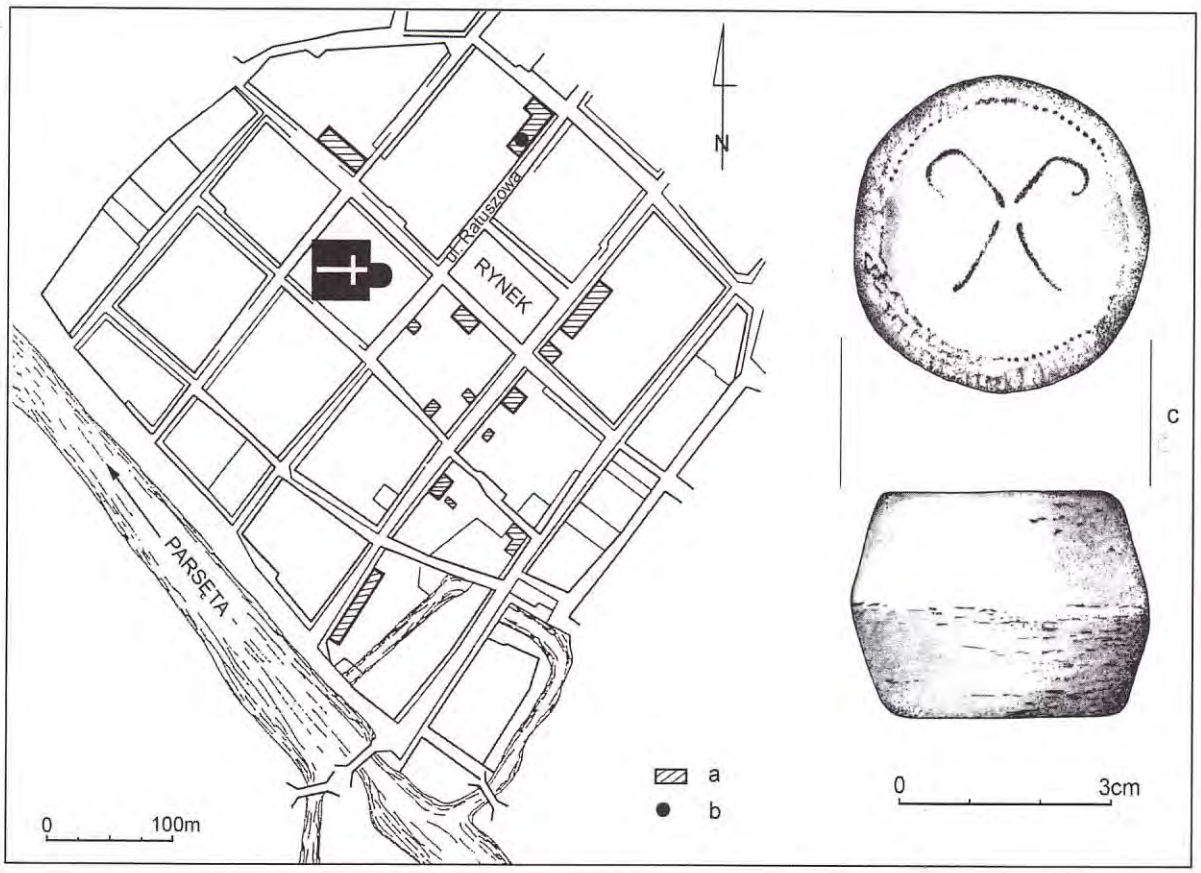

Ryc. 259. Kołobrzeg. Plan miasta z miejscem odkrycia odważnika znakowanego herbem miasta: a – wykopy archeologiczne, b – miejsce znalezienia odważnika, c – odważnik. Wg Polaka (1996) i Badury (2000)
Abb. 259. Kolberg. Stadtplan mit dem Fundort eines mit dem Stadtwappen markierten Gewicht: a – archäologische Grabungsflächen, b – Fundort des Gewichts, c – Gewicht. Nach Polak (1996) und Badura (2000)

* * *

Podejmując problematykę związaną z handlem, nieco inaczej traktować trzeba to zagadnienie we wczesnym i odmiennie w późnym średniowieczu. Spowodowane jest to kilkoma czynnikami, jak np. pojawieniem się nowych struktur osadniczych (miasta lokacyjne) z placem centralnym i przyległymi ulicami, gdzie zgrupowane były trwałe urządzenia handlowe (jatki, budy, kramy, sukiennice, budynki wag itd.), budynki urzędów, urządzenia komunalne itp., czyli centralna strefa miasta. Zmieniła się też organizacja handlu, co najwyraźniej czytelne jest w strefie oddziaływań Hanzy. Ze źródeł pisanych znamy już takie urządzenia związane z handlem, jak komory celne[26]. Przybory kupieckie także zmieniają swój charakter: na odważnikach znanych ze strefy centralnej Starego Miasta we Wrocławiu pojawiają się w 2. połowie XIII w. znaki gwarancyjne, nieco wcześniej (XII/XIII w.) występują indywidualne znaki na odważnikach z obszaru Niemiec[27] oraz znane z Budapesztu wagi, których szalki miały identyczne znakowanie jak na monetach[28]. Zidentyfikowano także indywidualne znaki własnościowe mocowane do worków lub beli materiału[29]. Beleczki wag dość wyraźnie się niekiedy wydłużają tak, by swobodnie można było zawiesić szalki o większej średnicy, na których mieściłoby się więcej monet, aczkolwiek nadal w użyciu są wagi krótkie. Wiąże się to w pewnym stopniu z wprowadzeniem renty feudalnej i co za tym idzie ze znacznym upieniężnieniem rynku. Znamienne, że w 2. połowie XIII w. pojawiają się na Śląsku specjalne metalowe pojemniki na brakteaty szerokie (duże), które mają identyczny stempel jak ówczesne brakteaty, ale występują wzdłuż szlaków handlowych, a nie w centralnych strefach miasta[30].

[26] Nowakowa 1951.

[27] Lüdecke 1999, ryc. 7.
[28] Steuer 1997, ryc. 148.
[29] Lüdecke 1999, ryc. 8.
[30] Wachowski, Wróbel, w druku.

We wczesnym średniowieczu, analizując sytuację na grodzie[31] czy zespole wczesnomiejskim, zwracano głównie uwagę na rozrzut przyborów kupieckich, monet, występowanie importów itd. W skali większego terytorium istotną rolę odgrywał także rozrzut skarbów monet i na tej podstawie rekonstruowano przebieg szlaków handlowych[32]. Dla późnego średniowiecza dość precyzyjnych informacji o przebiegu wielu szlaków dostarczają nam źródła pisane, a o zgrupowaniu kupców świadczyć mogą np. we Wrocławiu takie określenia występujące w rachunkach miejskich od 1302 r., jak *Quartale Mercatorum, firtel des kouffmannes*[33]. Mniejsze znaczenie ma wówczas rozrzut „zwykłych" przyborów kupieckich, a nawet monet. Istotne stają się „urzędowe" odważniki i wagi z puncą, które dość dokładnie wskazują na zasięg wspomnianej strefy centralnej (ryc. 258). Niemniej warto zwrócić uwagę, że w północno-wschodniej części miasta, w rejonie placu Nowy Targ znakomita większość przyborów kupieckich datowana jest na 1. połowę XIII w.

Dotychczasowe obserwacje zasięgu występowania przyborów kupieckich we Wrocławiu wskazują dość wyraźnie, że najwcześniej funkcje centralne pełnił Ostrów Tumski, gdzie zlokalizowany był gród i podgrodzie, następnie do około połowy XIII w. rejon Nowego Targu, a od połowy tego stulecia Rynek.

Znamienne, że z relatywnie dobrze już rozpoznanego Kołobrzegu, odważnik znakowany herbem miasta[34] odkryto przy ulicy (Ratuszowej), będącej przedłużeniem północno-zachodniej pierzei Rynku[35] (ryc. 259). Niewątpliwie niezbędna jest pogłębiona analiza dalszych znalezisk ze Starego Miasta we Wrocławiu, niemniej już dziś wydaje się, że uzyskaliśmy nowe narzędzie do badania zagadnień, związanych z handlem i wymianą w komunalnym mieście, w postaci znakowanych przyborów kupieckich. Umożliwiają nam one bowiem określenie zasięgu centralnej strefy miasta. Poza tą strefą mogła być i najczęściej prowadzona była intensywna wymiana handlowa, ale inny był już charakter takich części miasta.

[31] Zob. np. Wachowski 1984, s. 71 n.
[32] Np. Wachowski 1974.
[33] Goliński 1997, s. 30 i n.
[34] Polak 1996, s. 239, tabl. 90:2.
[35] Badura 2000, ryc. 1.

KATALOG ZNALEZISK

I. Rynek z przyległymi od strony zachodniej ulicami i Placem Solnym

Rynek, wykop XVIIIA – rejon Wielkiej Wagi, j.s. 2, bad. C. Buśko
1. Beleczka brązowej wagi składanej. Dług. 64 mm (ryc. 255a).
Lit.: Buśko 1997, ryc. 2; 2000, s. 239, ryc. 6.
Uwagi: zabytek niedostępny.

Rynek, wykop VI/96, w-wa 4, bad. T. Płonka, A. Wiśniewski
2. Wygięta beleczka brązowej wagi. Dług. 134 mm (ryc. 255b).
Lit.: Płonka, Wiśniewski 2000, ryc. 12e.
Uwagi: zabytek niedostępny.

Rynek, wykop XVIIIA – rejon Wielkiej Wagi, bad. C. Buśko
3. Brązowy łańcuszek do zawieszania szalki (ryc. 255d).
Lit.: Buśko 1997, ryc. 3 (u góry); 2000, s. 239, ryc. 7 (u góry).
Uwagi: zabytek niedostępny. W obu cytowanych pracach w dolnej partii ryciny przedstawiono łańcuszek, który jakoby również służył do zawieszenia szalki, w rzeczywistości był łańcuszkiem, służącym do mocowania przy pasie rozmaitych przedmiotów, jak np. puginału.

Rynek, wykop XVIIIB pod fontannę – rejon Wielkiej Wagi, j.s. 3), bad. C. Buśko 2001 r.
4. Miedziany odważnik beczułkowaty. Na jednym polu odciśnięta punca w postaci róży, na drugim zaznaczone 3 znaki wypełnione białym metalem. Waga 24,64 g, średn. 19,3 mm, średn. biegunów 152 mm, wys. 12 mm (ryc. 255e).
Lit.: zabytek niepublikowany.

Rynek, j.s. 4, bad. C. Buśko
5. Ołowiana plomba z nieczytelnym znakiem (ryc. 255c).
Lit.: Buśko 1997, ryc. 1; 2000, s. 239, ryc. 8.
Uwagi: zabytek niedostępny.

Plac Solny, bad. L. Berduła
6. Beczułkowaty odważnik.
Lit.: Buśko 1997, ryc. 4, na stronie poprzedzającej rycinę, określa jako „ołowiany", pochodzący jakoby z Rynku; 2000, s. 239 „ołowiany w miedzianej koszulce", pochodzący rzekomo z Rynku.
Uwagi: zabytek niedostępny.

Ulica Kiełbaśnicza 21/22, bad. C. Buśko
7. Miedziany odważnik beczułkowaty. Na jednym polu odciśnięta punca w formie róży. Waga około 49 g.
Lit.: zabytek niepublikowany.
Uwagi: zabytek niedostępny.

II. Południowo-wschodnia część Starego Miasta

Ulica Biskupia 15, obiekt 2, bad. K. Bykowski
8. Ołowiany cylindryczny odważnik o wadze 23,32 g. Średn. 13,3 mm, wys. 9,2 mm (ryc. 256b).
Lit.: zabytek niepublikowany.

III. Tereny książęce przy zamku

Ulica Kuźnicza, wykop pod sieć cieplną, bad. C. Buśko, J. Piekalski
9. Beleczka brązowej wagi składanej.
Lit.: zabytek niepublikowany.
Uwagi: zabytek niedostępny.

Ulica Kuźnicza 41, wykop szerokopłaszczyznowy pod budynek Wydziału Prawa, Ekonomii i Administracji, sektor 4, poziom II, warstwa A3, bad. K. Wachowski i Zespół 2000 r.
10. Ołowiany odważnik nieregularnie beczułkowaty. Na jednym polu słabo widoczne wyobrażenie róży. Waga: 102,44 g., średn. 28 mm, wys. 19 mm (ryc. 254a).
Lit.: zabytek niepublikowany.

IV. Północno-wschodnia część miasta z Placem Nowy Targ

Ulica Drewniana (przy wylocie na pl. Bp. Nankera), warstwa C2 z 1. połowy XIII w., bad. J. Kaźmierczyk 1962 r.
11. Brązowy uchwyt do trzymania składanej wagi, z kostkowatym zgrubieniem na końcu. Dług. 40 mm (ryc. 253b).
Lit.: Kaźmierczyk 1966, s. 121, ryc. 36:9.

Ulica Drewniana (przy wylocie na pl. Bp. Nankera), warstwa B4-3 z 3. ćw. XIII w., bad. J. Kaźmierczyk 1962 r.
12. Brązowa beleczka wagi z dwoma kostkowatymi zgrubieniami. Zawias częściowo ułamany. Dług. zachowana 120 mm (ryc. 253a).
Lit.: Kaźmierczyk 1966, s. 154, ryc. 47:2.

Ulica Piaskowa, wkop 3c, j.s. 7, bad. C. Buśko 2000 r.
13. Fragmenty brązowej wagi (ryc. 253d):

a. Imadełko znakowane po obu stronach pięcioma punktami-kółkami. Forma i znakowanie charakterystyczne dla typu 7 i 8 Steuera. Dług. 63 mm, szer. 21 mm, grub. blachy 0,8 mm.

b. Łącznik wykonany z 2 blach, nieodlewany! Dług. 36 mm, wys. 4 mm, grub. 3 mm.

c. Języczek. Dług. 46 mm.

d. W imadełku zachował się zawias przechodzący bez uskoku w beleczkę. Dług. 16 mm oraz fragm. drugiego zawiasu, który nie wystawał poza łącznik.
Lit.: zabytek niepublikowany.

Ulica Piaskowa, bad. C. Buśko 2000 r.
14. Szalka wagi.
Lit.: zabytek niepublikowany.
Uwagi: zabytek niedostępny.

Ulica Piaskowa, j.s. 11, bad. C. Buśko 2000 r.
15. Dość mocno uszkodzony odważnik beczułkowaty z żelaza powleczonego brązem. Platerowanie zachowało się tylko na jednym biegunie, jednak bez znakowania. Waga przed konserwacją 14,01 g, po konserwacji 10,82 g. Średn. 17,0 mm, średn. bieguna ok. 9,0 mm, wys. 13,0 mm (ryc. 253e).
Lit.: zabytek niepublikowany.

Plac Nowy Targ, warstwa z 1. poł. XIII w. (przed 1241 r.), bad. J. Kaźmierczyk 1964 r.
16. Częściowo uszkodzona, srebrna szalka wagi. Powierzchnia zdobiona pasmem 4 gładkich płaszczyzn tworzących krzyż. Ramiona krzyża połączone łukowatymi pasmami gładkich płaszczyzn. Pozostała powierzchnia zdobiona kratkowatą szrafurą. Średn. 44 mm, wys. 26 mm, grub, blachy 1 mm (ryc. 256c).
Lit.: Kaźmierczyk 1970, s. 411, ryc. 114i.

Krzysztof Wachowski